

Fylkesmannen i Buskerud
Miljøvern avdelingen
Statens Hus
Postboks 1604
3007 Drammen

Drammen, 09.02.2006

Tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden

Det vises til invitasjon til å avgi høringsuttalelse av 24. november 2005. Rådet for Drammens-regionen avgir med dette sin høringsuttalelse, på vegne av sine 8 medlemskommuner: Øvre Eiker, Nedre Eiker, Drammen, Lier, Røyken, Hurum, Svelvik og Sande. Uttalelsen avgis i nært samarbeid med Modum kommune.

Drammensregionen har vannmiljø som et av sine viktigste satsingsområder

Rådet for Drammensregionen besluttet i møte 08.11.04 (RR-sak 82/04) å definere det regionale vannmiljøsam arbeidet som et satsingsområde – under følgende visjon og strategier:

Vi skal utvikle Drammensregionen til Norges ledende vannmiljøregion

1. *En elv og fjord for hele regionen*
2. *Innovasjon og modernisering – samordning av strategisk og faglig kraft*
3. *Senter for helhetlig vannmiljøforvaltning*
4. *Samspill med andre vannmiljøprosjekter*

Tidligere (07.06.04) har Rådet for Drammensregionen vedtatt å organisere det regionale vannmiljøsam arbeidet i et interkommunalt faglig nettverk - Vannmiljørådet for Drammensregionen - med Øvre Eiker som prosjektførende kommune og leder av rådet. Modum kommune, Buskerud fylkeskommune og Fylkesmannen i Buskerud deltar på lik linje med regionrådskommunene.

Alle kommunene i Vannmiljørådet samarbeider med utgangspunkt i et politisk mandat gitt av de respektive by- og kommunestyrene våren 2005. Rådet for Drammensregionen sin begrunnelse for å uttale seg i forhold til "Tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden" er derfor tuftet på en godt forankret regional samarbeidsvilje, og en tydelig felles satsing på vannmiljø som et felleseie og en ressurs på tvers av kommunegrensene.

Tiltaksplanen er et viktig bidrag til vannmiljøatsingen i Drammensregionen

NGI og NIVA har på oppdrag fra Fylkesmannen i Buskerud utarbeidet en sluttrapport for Fase 2 av "Tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden" (Fylkesmannen i Buskerud, 2005). Slike fylkesvise tiltaksplaner skal være det helhetlige grepet som sikrer lokal forankring i den nasjonale satsningen for forurenset sediment, jfr. Stortingsmelding nr 12 (2001-2002) "Rent og rikt hav".

Fylkesmannen i Buskerud har etter Rådet for Drammensregionen sin vurdering levert en tiltaksplan basert på solide faglige analyser og vurderinger. Planen gir et godt bilde av forurensingssituasjonen i indre del av Drammensfjorden, ned til 20 meters dybde, og danner et godt grunnlag for det videre arbeidet med å forbedre miljøforholdene i indre del av Drammensfjorden.

Undersøkelsene viser at sedimentet i indre Drammensfjord inneholder høye konsentrasjoner av miljøfarlige stoffer som kan spres og dermed føre til negative effekter på miljøet. Blant annet er det i

enkelte delområder påvist gjennomsnittskonsentrasjoner for TBT i sediment på hhv. 8742 og 1096 µg/kg tørrstoff, mens grenseverdien for SFTs tilstandsklasse *meget sterkt forurenset* er 100 µg/kg tørrstoff. Tilsvarende er det også målt konsentrasjoner av PAH og PCB som overskrider grenseverdien for tilstandsklasse *meget sterkt forurenset*. Akkumulering av miljøgifter i fisk har ført til at det er innført kostholdsråd i Drammensfjorden (gjelder torskelever). Selv om forurensingssituasjonen for organiske miljøgifter som PCB, PAH og TBT ikke er tilfredsstillende, er det gledelig å konstatere at forurensing av tungmetaller bare er registrert i svært lave konsentrasjoner.

Innholdet i tiltaksplanen harmonerer godt med de respektive kommunenes ambisjoner og ønsker, og understreker på denne måten at stat, region og kommuner har felles interesser:

- Rådet slutter seg til ambisjonsnivået i planen, slik det uttrykkes gjennom miljømålene og vil peke på at det samsvarer godt med de mål kommunene i regionen tidligere har satt for arbeidet med å oppnå en ren elv og ren fjord, økologiske kvaliteter i flora og fauna, og til fritidsaktiviteter som f.eks. fiske og badeliv.
- Rådet er enig i planens prioritering av å gjennomføre tiltak for å stanse eksisterende kilder til forurensing før det ryddes opp i forurenset fjordbunn, og i å fjerne eller dekke til forurensningene i Gilhusbukta og utenfor Lierstranda som de første tiltakene som settes i verk.
- Rådet vil understreke behovet for å gjennomføre grundige vurderinger av hvilke metoder som bør benyttes for å eliminere uønskede miljøeffekter av sterkt forurenset sjøbunn, samt evt. videre behandling av masser som blir fjernet. Metodevalg med tilhørende kostnadsoverslag anses derfor som svært foreløpig.
- Rådet for Drammensregionen mener at denne planen ikke skal ta stilling til sluttbehandling av forurensete masser, herunder dypvannsdeponering jfr. avsnittene 3.1.2 og 7.4.1.
- Kommunene forutsetter som planmyndighet å styre og forvalte hele arealbruken i henhold til lovverket, når tiltak i henhold til denne type planer skal iverksettes.
- Kommunene ønsker å være aktive samarbeidspartnere og premissleverandører i tiltaksplanarbeidets fase 3, der tiltakene på de ulike delområdene skal detaljplanlegges.

Vannressursdirektivet bør legges til grunn for en utvidelse av tiltaksplanarbeidet

Rådet for Drammensregionen mener "Tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden" tar et helhetlig grep for å rydde opp i forurensningene på områder grunnere enn 20 m i indre del av Drammensfjorden, da disse områdene er de mest forurensete og har størst spredningspotensial. Rådet mener imidlertid også at arbeidet med å sikre miljøet i fjorden ikke er fullført før man kjenner omfanget av forurensninger i *hele* fjordbassenget, og har satt i verk tiltak der det er nødvendig. Planen bør derfor følges opp av:

- En Delplan 2 med tilsvarende kartlegging og utarbeiding av nødvendige tiltak for utvalgte sidevassdrag, strandarealer og fjordbunn ned til 20-30 meter langs begge sider av fjorden, til og med Svelvikterskelen.
- En Delplan 3 med kartlegging og utarbeiding av tiltak for de dypere delene av fjorden, også de vannlagene som i dag er oksygenfri.

Vannressursdirektivet legger en helhetlig vannressursforvaltning til grunn med vekt på god økologisk status, som et supplement til dagens tradisjonelle kjemiske analysemetoder. Dette er også i tråd med forslag til ny naturmangfoldslav¹, hvor det legges vekt på vern og bærekraftig bruk av naturen.

¹ NOU 2004: 28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold.

Kostnader

Det overordnede prinsipp for tiltak mot forurensning er at forurenseren har det økonomiske ansvar for opprydding. Prinsippet er uomtvistet i forhold til at det er forurenseren som må sørge for å stanse uønskede utslipp.

Like selvsagt er det ikke at ansvaret for opprydding etter forurensning fra utslipp som var lovlig på utslippstidspunktet alene påhviler forurenseren, selv om denne er kjent. Enda mer uklart blir ansvaret der bedriften som forurenset er opphørt. Rådet for Drammensregionen mener at staten her har et klart ansvar for å finansiere og gjennomføre nødvendige avbøtende tiltak slik at vi ikke risikerer at norske bedrifter får svekket sin konkurransevne i forhold til bedrifter utenfor Norge.

Statens forurensningstilsyn vurderer nå tiltaksplaner for forurenset sjøbunn fra i alt 17 områder. Ut fra lokalt engasjement og nasjonal satsing, skal SFT prioritere hvilke områder som først skal få statlig tilskudd til opprydding. I den forbindelse vil Rådet for Drammensregionen informere kort om arbeidet for bedret vannmiljø i regionen, se vedlegg.

- Drammensfjorden har unike naturverdier av nasjonal interesse
- Drammensfjorden er et viktig friluftsområde for mange mennesker
- Drammensregionen er inne i en positiv utvikling forhold til vannmiljø
- Drammensregionen har et bredt engasjement og et godt samarbeid for bedre vannmiljø
- Drammensregionen har allerede startet egen oppfølging av tiltaksplanen
- Drammensregionen er sentral for forskning og erfaringsbygging på nye miljøgifter

Man får mye igjen for å investere nasjonale midler i tiltak i Drammensfjorden

Rådet for Drammensregionen vil understreke at tiltakene som beskrives i planen er vurdert å være svært effektive og gi store miljøforbedringer i forhold til investeringene som er nødvendige. Det legges vekt på finne eksisterende forureningskilder, slik at disse kan fjernes. Dette må også gjelde nye miljøgifter som for eksempel bromerte flammehemmere. Slik sikres det at ukjente kilder bidrar ikke bidrar til lavere tiltakseffektivitet enn forventet. Effekten av foreslåtte tiltak vil f.eks. være:

- Reduksjon i spredning av PAH på 70% eller bedre på Tangenbanken, i Strømsløpet og på Lierstranda.
- Reduksjon i spredning av TBT på mer enn 95% på Tangenbanken.
- Samlet kan man oppnå en reduksjon i spredningen av BaP (en PAH-forbindelse) og TBT fra sedimentet i indre del an Drammensfjorden med 80 – 90%.

Sluttord

Rådet for Drammensregionen utfordrer staten til å være entydig handlingsrettet, og prioritere tilskuddsmidler innen det videre arbeidet med tiltak og sanering av miljøgifter i Drammensfjorden.

Med Vennlig hilsen

Jostein Barstad
Rådmann i prosjektførende kommune

Drammensfjorden har unike naturverdier av nasjonal interesse

Drammenselvas utløp er sammen med Glommadeltaet er de mest artsrike områder når det gjelder mangfold av fiskearter. Artsmangfoldet gjør at Drammen har et nasjonalt ansvar i å sikre og ivareta livsmiljøene og leveområdene for fisk og andre vann- og landlevende organismer i og rundt Drammenselvas utløp.

- Under kartlegging av fiskeressursene i Drammenselva og –fjorden i 1998 ble det registrert hele 42 fiskearter (Drammen kommune, Naturforvaltningsseksjonen, 1999). Den rike fiskefaunaen kommer av at ferksvanns- og saltvannsarter lever side om side i brakkvannet som fjorden er preget av.
- Linnestranda naturreservat er et våtmarksområde ved Lierelvas utløp i Drammensfjorden. Lokaliteten er av nasjonal verneverdi og vernet gjennom verneplan for våtmarksområder. Linnestranda er en viktig fuglebiotop, det er registrert 191 fuglearter, herav mer enn 50 hekkende, og mange sjeldne plantearter (DN Naturbase).
- Grunnane naturreservat i Svelvik er bl.a. beite- og rasteområde for et stort antall sjeldne fuglearter og arter som bør overvåkes (truethetskategori R og DM). Det er registrert 130 fulgearter, og området er også et viktig gyte- og oppvekstområde for fisk. Hoveddelen av reservatet består av gruntvannsområder, men landarealet er et av de største, noenlunde intakte strandeng- og strandsumpkomplekset i Øst-Norge (DN Naturbase).
- I konsekvensutredning for nytt sykehus på Gullaug (Asplan Viak AS, 2004) er Engersandbukta/Svarthølet vurdert som svært viktig naturområde. Flere av de samme rødlistede plantearter er registrert her som i Linnestranda naturreservat, bla. kransalgen *Chara braunii* som ellers bare er funnet på en lokalitet i Nordeuropa.
- Naturtypekartlegging angir flere viktige sump- og deltaområder i tilknytning til Drammensfjorden bl.a. Gullaugbukta i Lier og Knemsbekken, Bergerbukta og Bokerøya i Svelvik.
- Svelvik var det første sted i verden hvor man drev kommersiell fangst av dypvannsreker, fisket foregikk på isen fra Blindeskjæra til Hella (Kystsonenplan for Svelvik kommune). Etter en periode med industriutbygging og dårlig vannkvalitet, har rekene nå kommet tilbake til Drammensfjorden.
- Det er en rik fauna på Drammensfjordens rester av flere tusen år gamle korallrev. Revet med rester av dypvannskorallen *Lophelia pertusa* er svært godt intakt, og er et viktige leveområde (habitat) for mange arter fordi det gir skjul, yngleplasser og mattilgang.
- Elvemuslingen er sterkt truet i europeisk sammenheng, og er en ansvarsart for Norge å ta vare på. I Drammenselva finner vi livskraftige, reproduktive bestander i Snarumselva og ved Tyrifjordens utløp. I tillegg ble det "igjenoppdaget" reproduksjon av elvemusling i et område mellom Åmot og Skotselv. På sistnevnte lokalitet er bestanden dominert av unge individer, og mye tyder på at det har skjedd en re-etablering etter at vannkvaliteten igjen ble akseptabel. Tilsvarende positive utvikling ser ut til å skje i Simoa. Dette viser at tilførselene til Drammensfjorden er betydelig renere enn før, noe som igjen bidrar til bedret vannkvalitet også i Drammensfjorden.

Elvemusling
Foto: Morten Eken, Modum kommune

Drammensfjorden er et viktig friluftsområde for mange mennesker

Vannmiljørådet for Drammensvassdraget består av kommunene Modum, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Drammen Lier, Røyken, Hurum, Sande og Svelvik. Drammensområdet er således landets femte største byregion med 170 000 innbyggere. Disse har Drammensfjorden som sitt nærmeste og naturlige rekreasjonsområde for bading, fiske og båtliv.

- Kommunene Lier, Røyken, Hurum og Svelvik har til sammen 4 636 hytter (Statistisk Sentralbyrå, 2005), de fleste ved fjorden. Hytteprisene har steget betydelig de senere år, og hyttene har også tilreisende gjester fra andre områder enn Drammensregionen.
- Fra å ha nådd et bunnivå på slutten av 1970-tallet er Drammenselva de siste 10 årene igjen blant "topp 10" for norske lakseelver. Oppsvinget i laksefiske skyldes både bedret vannkvalitet og målrettet kultiveringsinnsats fra rettighetshavere og fiskerinteresser. Årlig fanges det nå 10-16 tonn laks i sportsfiske i elva. Fangstene i kilenøter i Drammensfjorden har de seinere årene ligget på 2-3 tonn laks og 0,5-1 tonn sjøørret. I tillegg foregår det i gode isvintre et betydelig fiske på isen, og det meldes om tildels gode fangster, bl.a. sjøørret.
- Drammenselva er lett tilgjengelig for sportsfiske, både pga. kort avstand til store befolkningssentra og enkel adgang til elva langs hele strekningen. Målt pr. meter tilgjengelig strekning for oppgang av laks er trolig Drammenselva Norges beste laksefiskestrekning!
- Det er tilrettelagt badeplasser mange steder langs Drammensfjorden, og hygienisk sett er badevannskvalitet bedre enn noen gang (www.badeinfo.no)
- Det er opparbeidet kyststi langs store deler av fjorden. Ferga mellom Svelvik og Hurum knytter stien sammen. Elveparker og gangveier langs elva er opparbeidet over lange strekninger. Sikrede friluftsområder gjør fjorden tilgjengelig for allmennheten.
- Kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker, Drammen, Røyken, Hurum og Svelvik samarbeider med Asker og Vestby, respektive fylkeskommuner og næringsliv om utvikling av småbåthavner rettet mot båtturisme i kombinasjon med reiseliv, kultur og næringsliv (prosjektrapport, 2005).
- Det er utarbeidet en egen friluftplan for Drammensfjorden (Oslofjorden friluftsråd, 2003)

Drammensregionen er inne i en positiv utvikling forhold til vannmiljø

Som følge av den store innstasen som er nedlagt innsats en i renere fjord, er godt vannmiljø en viktig del av en ny identitetsbygging i regionen.

- Tidligere snakket man om regionen som "et veikryss" og "et hull i E18", nå sier vi "ta elva tilbake", "Elvebyen Drammen", "Elvebyen Hokksund" og "Norges nordligste sørlandsperle i Svelvik".
- Siden tidlig på 1980-tallet er det arrangert Laksefestival i Hokksund. Her konkurrerer ivrige fiskere om å få mest laks. Vi har årlig Elvefestival i Drammen og Fjordfestival på Hernestangen i Røyken i midten av august.
- Gamle industriområder utvikles til moderne og attraktive boligområder nær vannet. Mens bygningsmassen før vendte ryggen mot elva er det nå attraktivt å bo nær vannet. Quality Hotell & Spa Holmsbu er et kurs og konferansesenter med Drammensfjorden som største attraksjon.

- Miljøverndepartementets *Bymiljøpris* for 2003 gikk til Drammen kommune. ”– Drammen er en verdig og velfortjent vinner av årets bymiljøpris. Ikke bare på grunn av hva byen er i dag, men for hva den er i ferd med å forvandles til”, uttalte daværende miljøvernminister Børge Brende. I begrunnelsen heter det at Drammen har fått attraktive byrom, et renere vannmiljø, en forbedret kollektivtransport, god tilgjengelighet for alle og en overordnet bystruktur. Drammen kommune fikk også Veivesenets *Vakre Veiers Pris* i 2004 for den nyanlagte elvepromenaden og badestranden langs Bragernes strand.
- Vannmiljø har fokus fra politisk nivå. F.eks. arrangerte Rådet for Drammensregionen med suksess konferansen *Vann og Verdiskaping* 19. august 2004, med entusiastisk deltagelse fra bl.a. alle regionens ordførere.

Drammensregionen har et bredt engasjement og et godt samarbeid for bedre vannmiljø

Som følge av den positive utviklingen i regionens forhold til vannmiljø, har vi etablert et bredt samarbeid for ytterligere bedring av vårt vannmiljø. Her er det mange aktører med ulike roller, men som alle jobber mot samme mål.

- Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Buskerud har utstrakt og god dialog med både berørte kommuner og bedrifter, og har vist stor evne til å finne praktiske løsninger.
- Det er etablert flere interkommunale samarbeidsorgan, bl.a. Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS og Drammensregionens Brannvesen IKS. Det er etablert et stabilt og langsiktig samarbeid rundt Glitrevannverket, hvor det bl.a. er laget felles hovedplan for vannforsyning og felles vilkår for avtale om tilknytning til kommunale vann- og avløpsanlegg og levering av kommunale avløpstjenester. I 3 år har representanter fra alle regionens kommuner samarbeidet gjennom Vannmiljørådet for Drammensregionen. Her jobbes det bl.a. med felles hovedplan avløp, tilrettelegging av småbåthavner, ryddeaksjon langs vassdraget og felles overvåking, i tråd med intensjonene i EUs Rammedirektiv for vann.
- Ved utarbeidelsen av tiltaksplan for forurenset sjøbunn har 12 lokale bedrifter også bidratt økonomisk.
- Det er etablert et tverrfaglig samarbeid om vannforvaltning både på Fylkesmann-nivå, interkommunalt og internt i kommunene. Her samarbeider bl.a. avløps-, landbruks- og helsetatene med miljøvernledere og arealplanleggere.
- Aktive og interesserte brukergrupper er pådrivere for å utløse praktisk handling. Fritidsfiskerne viser bredt engasjement. Dramstadbuktas venner ble med klar margin kåret til årets navn av lokalavisa Drammens Tidendes lesere 31. desember 2005.

Drammensregionen har allerede startet egen oppfølging av tiltaksplanen

Både som følge av tiltaksplanen og i andre sammenhenger er det lagt ned arbeid i å begrense problemene med miljøgifter:

- Fylkesmannens miljøvernavdeling har gjennomført oppfølging og kontroll av bedrifter med mulig utslipp av miljøgifter.
- Fylkesmannen både i Buskerud og Vestfold har i 2005 gjennomført en grundig kartlegging av miljøgifter i kommunalt avløpsvann fra 7 større rensesanlegg med utslipp til Drammenselva og -fjorden. Dette ble gjort både for å framskaffe nasjonale utslippstall, og

som en kildekartlegging for forurensede sedimenter i Drammenselva og –fjorden i forbindelse med eksisterende kostholdsrestriksjoner. Det ble analysert både tungmetaller, tradisjonelle organiske miljøgifter (PAH, PCB, TBT og DDT) og nye stoffer (bromerte flammehemmere, ftalater, nonylfenol, PFOS, mellomkjedete klorparafiner og Bisfenol A).

- Sigevann fra fyllplasser i drift og mindre/nedlagte avfallsplasser overvåkes systematisk. Lierelva overvåkes kontinuerlig for sprøytemiddelrester fra landbruket i vekstsesongen, kun små mengder blir påvist.
- Kystsoneplan og kommuneplaner brukes aktivt som styringsdokument for arealbruk langs vassdrag m.m. Kommunene bruker reguleringsplaner aktivt for å tilrettelegge for ny virksomhet som ikke forurenser vassdraget. Det stilles krav om undersøkelser / sanering av grunnen ved mistanke om forurenset grunn, og det legges vekt på å håndtere ”gamle synder” på beste måte når det bygges nytt.
- Kommunene har utarbeidet miljømål for vassdrag og følger opp disse med samordnet overvåking av lokale vassdrag i egen regi.
- Kommunene gjennomfører utskifting av utendørs PCB-holdige lysarmaturer, systematisk tømming av sandfang og utskifting av ødelagte sluk med sandfangsluk.
- VA-virksomhetene gjør et viktig arbeid med å føre mest mulig avløpsvann til renseanlegg og sørge for optimal drift av disse. De arbeider kontinuerlig for påslippsavtaler for industri tilknyttet avløpsnett og tilrettelegger for interntiltak i bedrifter som trenger dette.
- Det gjennomføres kontroll av olje- og fettutskillere og oljetanker.
- Kommunenes folk bidrar også i nasjonale prosjekter for å løse fellesskapets oppgaver rundt disse problemstillingene, bl.a. gjennom NORVAR.

Drammensregionen er sentral for forskning og erfaringsbygging på nye miljøgifter

Det kommer stadig flere nye miljøgifter eller organiske mikroforurensninger ut i vårt miljø. Tiltaksplanen for forurenset sjøbunn har ikke vurdert disse stoffene, men Drammensfjorden er valgt ut i forbindelse med flere nasjonale kartleggingsundersøkelser av denne typen stoffer. Det vil være viktig å beholde fokus på Drammensfjorden for å utvikle vår kunnskap om nye miljøgifter. Blant annet er følgende undersøkelser foretatt:

- Kartlegging av utvalgte nye organiske miljøgifter 2004. Bromerte flammehemmere, perfluoralkylstoffer, irgarol, diuron, BHT og dicofol. NIVA-rapport 5011-2005. Fjeld,E., M.Schlabach, J.A.Berge, N.Green, T.Eggen, P.Snilsberg, C.Vogelsang, S.Rognerud, G.Källberg, E.K.Enge, C.Dye & H.Gundersen.
- Kartlegging av utvalgte nye organiske miljøgifter –bromerte flammehemmere, klorerte parafiner, bisfenol A og triclosan. NIVA-rapport 4809-2004. Fjeld,E., M.Schlabach, J.A.Berge, T.Eggen, P.Snilsberg, G.Källberg, S.Rognerud, E.K.Enge, A.Borgen & H.Gundersen.
- Miljøgifter i sedimenter og fisk i Mjøsa, Drammensvassdraget og Drammensfjorden, oppfølgende undersøkelser i 2004. NIVA-rapport 4896-2004. Fjeld,E., M.Schlabach, S.Rognerud & G.Kjellberg.